



## 8-10 YAŞ ÇOCUKLARINA YÖNELİK ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Alev ÜSTÜNDAĞ\*

### Öz

Okuma-yazma öğrenmiş olmaları sebebiyle 8-10 yaş arası çocuklar için kitaplar büyük bir öneme sahiptir. Yapılan çalışmada bu yaş grubu için hazırlanmış çocuk kitaplarında yer verilen değerlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi modeli kullanılmıştır. Rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen ve 2010-2014 yılları arasında yayınlanmış 140 çocuk kitabı, "Değerler Kontrol Listesi" kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasında frekans analizi yönteminden yararlanılmıştır. Çocuk kitapları; kişisel değerler, kişiler arası değerler ve toplumsal değerler olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmiştir. İncelenen kitaplarda en yüksek oranla kişisel özelliklere ait değerlerin bulunduğu saptanmış olup, kitaplarda toplamda 1672 değer ifadesinin olduğu belirlenmiştir. Kişisel değer içeriklerinde; öğrenme, samimiyet, öz eleştiri gibi kavramlara daha fazla yer verilirken, özgürlük, kendini kabul, çalışkanlık ve kibarlık kavramlarına daha az yer verildiği; kişilerarası değer içeriklerinde; uyum, işbirliği ve arkadaşlık gibi kavramlara daha fazla yer verilirken, sevgi ve saygı kavramlarına daha az yer verildiği; toplumsal değer içeriklerinde ise; doğayı sevme kavramına daha fazla yer verilirken, vatanseverlik ve barış kavramlarına çok az yer verildiği belirlenmiştir. İncelenen çocuk kitaplarında 9 yaş grubuna ait kitapların daha fazla olduğu da elde edilen bir diğer sonuç olarak belirlenmiştir.

**Anahtar Sözcükler:** Çocuk Edebiyatı, Çocuk Kitapları, Değerler, Kitap, Çocuk Kitabı İçerikleri.

### EXAMINING OF VALUES OF CHILDREN'S BOOKS TOWARD 8-10 YEAR OLDS

#### Abstract

Books for children between the ages of 8 and 10 have a great proposition because they have learned to read and write. It was aimed to investigate the values in children's books prepared for this age group. In this research, content analysis model was used in qualitative research methods. 140 children's books, which were determined using random sampling and published between 2010 and 2014, were examined using the "Variables Checklist". The frequency analysis method was used to interpret the data obtained as a result of the content analysis. Children's books were evaluated that under three main headings on personal values, interpersonal values and social values. It was determined that the values of the personal characteristics were found to be the highest in the books examined and it was determined that the books had a total of 1672 value expressions. In personal value content; while the concepts such as learning, sincerity and self-criticism are given more space, the concepts of freedom, self-acceptance, diligence and kindness are given less space; in the contents of interpersonal value; while concepts such as harmony, cooperation and friendship are given more space, the concepts of love and respect are given less space; in social values content; while the concept of loving nature has been given more space, patriotism and peace have been given little space. Another result is that the books of the 9 years old group are more in the children's books examined.

**Keywords:** Children's Literature, Children's Books, Values, Book, Child Book Content.

## 1. GİRİŞ

Alpöge (2003) çocuk edebiyatını; duygu, düşünce ve hayallerin çocuklar için yazılmış eserlerle güzel ve etkili yollarla anlatılması olarak tanımlamaktadır. Çocuklar dünyaya gelmeden önce annelerinin onlara kitap okuması ile ve dünyaya geldikten sonra da hem yazılı hem de görsel içeriği yoğun kitaplarla karşılaşmaktadır. Çocukların çocuk edebiyatıyla ilgili

\* Dr. Alev ÜSTÜNDAĞ. T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Çocuk Gelişimi Uzmanı.  
alev.ustundag@saglik.gov.tr



ilk deneyimlerinin, resimli çocuk kitapları aracılığıyla olduğu söylenebilir. Bu nedenle de çocukların yaşlarına, gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre hazırlanmış nitelikli çocuk kitapları, çocukların edebiyatı sevmesi açısından çok önemli yere sahiptir (Tuğrul ve Feyman, 2006).

Çocuk kitaplarının çocuklara kendini tanıma, başkalarını tanıma, duygularını tanıma, kendini ifade etme, davranışlarını düzenleme, olumlu kişilik özellikleri geliştirme ve yeni bilgiler öğrenme gibi pek çok faydası bulunmaktadır (Şirin, 1994; Sever, 2010). Kocabaş (1999), çocuk kitaplarının çocukların; mutlu olma, rahatlama, başarma, yeni şeyler öğrenme, sevmeye ve ait olma gibi ihtiyaçlarını karşıladığını belirtmektedir. Bu nedenle de çocuklar için hazırlanan kitapların içeriğinde sanat ve edebiyat öğelerinin birbirini tamamlaması gerektiği söylenebilir. Böylelikle kitaplar hem çocuklar için uygun hale gelecek hem de edebi bir değer taşıyabilecektir (Özel, 2002).

Çocuk edebiyatının çocuklara okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırma gibi çok önemli bir görevi bulunmaktadır. Okuma sevgisi ve alışkanlığının kazanılabilmesi için de nitelikli ve çocukların hoşlanabileceği eserlerin hazırlanması gerekmektedir. Çocuklar için hazırlanan nitelikli eserler aynı zamanda çocuk-edebiyat-sanat etkileşimini sağlayan etkili bir uyaran görevi de görmektedir (Sever, 2010). Neydim (2003) bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Yazınsal metinler çocuğu biçimlendiren, onu nesne olarak görmeyen, adam yerine koyan ve yaşadıklarını, kaygılarını anlatan, kendini anlatabilmesine köprü oluşturabilecek nitelikte olmalıdır”.

Okul döneminin, çocuklar için okumayı öğrenme ve okuduklarından keyif alma dönemi olmasından dolayı başarılı olan ve olumlu davranışlarıyla ön plana çıkan kahramanların olduğu öykü kitaplarının okunması için çocuklar cesaretlendirilmelidir (Yükselen, 2013). Okul döneminde bulunan çocuklar duygu ve düşüncelerini ifade ederken 5-10 sözcük kullanmakta olup, ifadelerinde benzetmelerden yararlanabilir ve deyimler kullanabilirler. Sever (2010)’e göre çocukların Türkçeyi doğru kullanıp, kendilerini etkili ifade etmeleri ile akranları tarafından kabul edilip onaylanmaları arasında ilişki bulunmaktadır. Baymur ve Demiray’a (1961) göre de okumaktan zevk alan çocuklar yetiştirebilmek için iyi hazırlanmış kitapların çocuklara sunulması gerekmektedir. Kitapların çocukları yönlendirme etkisi bulunmasından dolayı da, hazırlanma sürecinde özenli ve dikkatli olunması gerekmektedir. Yalçın ve Aytaş (2008)’a göre; iyi bir çocuk kitabının sadece eğitici, öğretici ve ahlâkî değer yargılarını içerici olması yeterli değildir; aynı zamanda eser hem edebî değer taşımalı hem de estetik düşünce geliştirici özelliklere sahip olmalıdır.

Toplumunu oluşturan bireylerin bir araya gelmelerini ve bir arada kalmalarını sağlayan yapı “değer” olarak ifade edilmektedir. Değerler, toplumda yaşayan bireylerin olumlu sosyal ilişkiler kurabilmeleri ve sürdürebilmeleri için de önemli bir yere sahiptir (Yalçın ve Aytaş, 2008; Uzmen ve Mağden, 2002). Çocuklar okudukları kitapların kahramanlarını model almakta, onların söz ve davranışlarından etkilenmektedir. Toplum tarafından benimsenen davranışların çocuklar tarafından kazanılması süreci, toplumsallaşma olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle çocuk kitapları çocukların model alacağı kahramanları oluşturarak çocukların toplumsallaşma sürecine etki etmektedir (Sever, 2010). Choudhuri (2005) de, çocuk edebiyatının toplumsal inanç ve değerleri örtük mesajlar yoluyla çocuklara aktardığını belirtmektedir. Çocuklar kitaplar aracılığıyla da sadece içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen değerleri değil, aynı zamanda evrensel değerleri de öğrenmektedir



(Karatay, 2011). Cates (2008)'e göre; çocuk kitaplarında değerlerin bulunması, çocuk edebiyatının önemli olduğunun tek göstergesi değildir. Çocuk kitapları ile değerler bütünleştirilerek bu kitapların rehber olarak kullanılması sağlanmalıdır. Purbani (2009)'e göre de, çocuk kitapları içinde yer alan değer içerikleri didaktik değil, etkin şekilde verilmelidir.

Okuma-yazma öğrenmiş olmaları ve kitapların değerler açısından zengin olması sebebiyle 8-10 yaş arası çocuklar için kitaplar büyük bir öneme sahiptir. Bu araştırma da 8-10 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan çocuk kitaplarında bulunan değerlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

## 2. YÖNTEM

### 2.1. Araştırmanın Modeli

8-10 yaş çocuklara yönelik çocuk kitaplarının içerdiği değerler açısından incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

İçerik analizi herhangi bir metnin içeriğini toplama ve analiz etme tekniği olarak kullanılmaktadır. Resimler ve kitaplar içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilebilmektedir (Neuman, 2013).

### 2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen 140 adet çocuk kitabı vardır. Kitaplar, 8-10 yaş çocuklarına yönelik olarak hazırlanmış ve 2010-2014 yılları arasında baskısı yapılmış olan kitaplar arasından seçilmiştir.

### 2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında kullanılan temel veri toplama aracı “Değerler Kontrol Listesi”dir. Bu çalışmada, içerik analizi kontrol formu olarak Akyol (2012) tarafından geliştirilen “Değerler Kontrol Listesi” kullanılmıştır. Değerler Kontrol listesi; çocuk kitaplarına ait genel bilgiler ve çocuk kitapları içeriğinde bulunan değerler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Araştırmacılar (Akyol, 2012) “Değerler Kontrol Listesi”ni hazırlarken; Yaşayan Değerler Eğitimi (Tillman ve Colomina, Pigozzi, 2006) değerlerinden ve Court ve Rosental’ın (2007) geliştirdiği değerler listesinden yararlanmışlardır.

“Değerler Kontrol Listesi” kişisel değerler, kişiler arası değerler ve toplumsal değerler olmak üzere 3 gruptan oluşmakta olup, toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Kişisel değerler; mutluluk, kendini kabul, duyarlılık, kibarlık, hoşgörü, sorumluluk, özgürlük, dürüstlük, yaratıcılık, çalışkanlık, alçakgönüllülük, öğrenme, cesaret, özeleştirme ve samimiyet; kişiler arası değerler; sevgi, saygı, arkadaşlık, işbirliği ve uyum; toplumsal değerler ise doğayı sevmek ve koruma, kurallara uyma, vatanseverlik ve barış olarak belirlenmiştir (Akyol, 2012).

### 2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmaya başlanmadan önce “Değerler Kontrol Listesi”nin kullanılması için araştırmacılardan izin alınmıştır. Verilerin toplanması Ekim-Aralık 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. 2010-2014 yıllarında yayımlanmış 8-10 yaş çocuklarına yönelik 140 çocuk kitabı incelenmiştir.



Örneklem grubunda bulunan çocuk kitapları “Değerler Kontrol Listesi”ne göre ayrıntılı olarak incelenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde frekans analizi yöntemi kullanılmıştır. Değerler Kontrol Listesi bulguları frekans (f), yüzde (%) ve ortalama (X) olarak hesaplanmıştır. İçerik analiziyle içerikler karşılaştırılabilmekte ve sonuçlar nicel tekniklerle analiz edebilmektedir (Neuman, 2013).

## 2.5. Uygulama Süreci

Örneklem grubunda bulunan 8-10 yaş çocuklarına yönelik çocuk kitapları Ekim-Aralık 2016 tarihleri arasında incelenmiştir. Öncelikli olarak her bir kitabın künye bilgileri ve fiziksel özellikleri “Değerler Kontrol Listesi”ndeki birinci bölüme kaydedilmiştir. Değerler Kontrol Listesi’nin ikinci bölümünün doldurulması için; her bir kitap üç kez okunmuş ve ikinci bölümünde yer alan değerlere göre incelenmiştir.

## 3. BULGULAR

### 3.1. Çocuk Kitaplarının Baskı Özelliklerine İlişkin Bulgular:

Örneklem grubunda bulunan 8-10 yaş çocuklarına yönelik kitapların yaş grubuna göre dağılımı Tablo 1’de, yayınevlerine göre dağılımı Tablo 2’de, yayın yılı ve baskı sayılarına göre dağılımı ise Tablo 3’te verilmiştir.

**Tablo 1:** Yaş Gruplarına Göre Dağılım

Yaş Grubu	n	%
8	42	30
9	51	37
10	47	33
<b>Toplam</b>	<b>140</b>	<b>100</b>

Tablo 1’de örneklem grubunda bulunan kitapların yaş gruplarına göre dağılımı yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; kitapların %30’unun 8; %37’sinin 9 ve %33’ünün de 10 yaş grubuna ait olduğu görülmektedir.

**Tablo 2:** Yayınevlerine Göre Dağılım

Yayınevi Adı	n	%
Gönül Yayıncılık	29	21
Timaş Çocuk	28	20
Can Çocuk	25	18
Gün Işığı Yayınevi	18	13
Altın Kitaplar	12	10
Öykü Yayıncılık	8	6
Uçanbalık	6	4
Farklı Yayıncılık	4	2,5
Ata Yayıncılık	3	2
Berkay Yayıncılık	2	1
5renk	2	1
Çalışkan Arı Yayınevi	1	0,5
Ünlü Çocuk Yayınları	1	0,5
Çocuk Gezegeni	1	0,5
<b>Toplam</b>	<b>140</b>	<b>100</b>



Tablo 2’de örneklem grubunda bulunan kitapların yayınevlerine göre dağılımları bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde; kitapların %21’inin Gönül Yayıncılık, %20’sinin Timaş Çocuk, %18’inin Can Çocuk, %13’ünün Gün Işığı Yayınevi, %10’unun Altın Kitaplar, %6’sının Öykü Yayıncılık, %4’ünün Uçanbalık, %2,5’ünün Farklı Yayıncılık, %2’sinin Ata Yayıncılık, %1’inin Berkay Yayıncılık, %1’inin 5renk, %0,5’inin Çalışkan Arı Yayınevi, %0,5’inin Ünlü Çocuk Yayınları ve %0,5’inin de Çocuk Gezegeni yayınevine ait olduğu görülmektedir. İncelenen kitaplar en fazla Gönül, Timaş, Can Çocuk, Gün Işığı ve Altın Kitaplar yayınevlerine; en az ise Çalışkan Arı, Ünlü Çocuk ve Çocuk Gezegeni yayınevlerine ait olarak tespit edilmiştir.

**Tablo 3: Yayın Yılı Ve Baskı Sayısına Göre Dağılım**

	n	%
<b>Yayın Yılı</b>		
2010	12	10
2011	15	11
2012	30	22
2013	59	42
2014	24	15
<b>Toplam</b>	<b>140</b>	<b>100</b>
<b>Baskı Sayısı</b>		
Yer Almayan (Belirtilmeyen)	20	14
1. baskı	72	52
2. baskı	6	4
3. baskı ve üzeri	42	30
<b>Toplam</b>	<b>140</b>	<b>100</b>

Tablo 3’te örneklem grubunda bulunan kitapların yayın yılına ve baskı sayılarına göre dağılımları bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde; kitapların %10’unun 2010, %11’inin 2011, %22’sinin 2012, %42’sinin 2013 ve %15’inin de 2014 yılına ait olduğu görülmektedir. Ayrıca kitapların %14’ünde baskı yılının belirtilmediği, %52’sinin 1. baskı, %4’ünün 2. baskı ve %30’unun da 3. baskı ve üzeri olduğu görülmektedir.

**Tablo 4: Fiziksel Özelliklere Göre Dağılım**

Ölçüler	n	%
11.5 x16 (En x Boy) (cm)	5	3,5
11.5x16.5 (En x Boy) (cm)	16	11
12x19 (En x Boy) (cm)	8	6
12.5x19.5 (En x Boy) (cm)	39	28
12x19.5 (En x Boy) (cm)	8	6
13x19(En x Boy) (cm)	5	3,5
13x19.5 (En x Boy) (cm)	9	6
13x21(En x Boy) (cm)	28	20
13.5x19.5 (En x Boy) (cm)	15	11
15x21 (En x Boy) (cm)	7	5
<b>Toplam</b>	<b>140</b>	<b>100</b>
<b>Sayfa Sayısı</b>		
1-40	25	18



41-70	26	18,5
71-100	57	41
101 ve üstü	32	22,5
<b>Toplam</b>	<b>140</b>	<b>100</b>
<b>Renk Özellikleri</b>		
Renkli	99	71
Siyah-Beyaz	41	29
<b>Toplam</b>	<b>140</b>	<b>100</b>

Tablo 4'te örneklem grubunda bulunan kitapların fiziksel özelliklerine göre dağılımları bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde kitapların %3,5'inin 11.5x16 cm, %11'inin 11.5x16.5 cm, %6'sının 12x19 cm, %28'inin 12.5x19.5 cm, %6'sının 12x19.5 cm, %3,5'inin 13x19 cm, %6'sının 13x19.5 cm, %20'sinin 13x21 cm, %11'inin 13.5x19.5 cm ve %5'inin de 15x21 cm olduğu görülmektedir. Kitapların %18'inin 1-40 sayfa, %18,5'inin 41-70 sayfa, %41'inin 71-100 sayfa ve %22,5'inin de 101 sayfa ve üstü olduğu görülmektedir. Ayrıca kitapların %71'inin renkli ve %29'unun da siyah-beyaz olduğu görülmektedir.

**Tablo 5:** Kişisel Değer İçeriklerine Göre Dağılım

Kişisel Değer İçerikleri	f	%
Mutluluk	102	9
Kendini kabul	36	3
Duyarlılık	107	9
Kibarlık	42	3,5
Hoşgörü	66	5,5
Sorumluluk	102	9
Özgürlük	26	2
Dürüstlük	113	9,5
Yaratıcılık	56	5
Çalışkanlık	27	2
Alçak gönüllülük	48	4
Öğrenme	137	11,5
Cesaret	72	6
Öz eleştiri	117	10
Samimiyet	132	11
<b>Toplam</b>	<b>1183</b>	<b>100</b>

Tablo 5'te örneklem grubunda bulunan kitapların kişisel değer içeriklerine göre dağılımları bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde; incelenen 8-10 yaş çocuklarına yönelik kitaplarda toplamda 1183 kişisel değer içeriğinin bulunduğu görülmektedir. İçeriklerin %9'unda mutluluk, %3'ünde kendini kabul, %9'unda duyarlılık, %3,5'inde kibarlık, %5,5'inde hoşgörü, %9'unda sorumluluk, %2'sinde özgürlük, %9,5'inde dürüstlük, %5'inde yaratıcılık, %2'sinde çalışkanlık, %4'ünde alçak gönüllülük, %11,5'inde öğrenme, %6'sında cesaret, %10'unda öz eleştiri ve %11'inde de samimiyet içeriklerine yer verildiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlarda öğrenme, samimiyet ve öz eleştiri gibi içeriklere daha fazla yer verilirken, özgürlük, kendini kabul, çalışkanlık ve kibarlık içeriklerine daha az yer verildiği görülmektedir.

**Tablo 6:** Kişiler Arası Değer İçeriklerine Göre Dağılım

<b>Kişiler Arası Değer İçerikleri</b>	<b>f</b>	<b>%</b>
Sevgi	51	13
Saygı	48	12
Arkadaşlık	84	21
İşbirliği	102	26
Uyum	108	28
<b>Toplam</b>	<b>393</b>	<b>100</b>

Tablo 6’da örneklem grubunda bulunan kitapların kişiler arası değer içeriklerine göre dağılımları bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde; incelenen 8-10 yaş çocuklarına yönelik çocuk kitaplarında toplamda 393 kişilerarası değer içeriğinin bulunduğu görülmektedir. İçeriklerin %13’ünde sevgi, %12’sinde saygı, %21’inde arkadaşlık, %26’sında iş birliği ve %28’inde de uyum içeriklerine yer verildiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlarda uyum, işbirliği ve arkadaşlık gibi içeriklere daha fazla yer verilirken, sevgi ve saygı içeriklerine daha az yer verildiği görülmektedir.

**Tablo 7:** Toplumsal Değer İçeriklerine Göre Dağılım

<b>Toplumsal Değer İçerikleri</b>	<b>f</b>	<b>%</b>
Doğayı sevme	63	66
Kurallara uyma	18	19
Vatanseverlik	9	9
Barış	6	6
<b>Toplam</b>	<b>96</b>	<b>100</b>

Tablo 7’de örneklem grubunda bulunan kitapların toplumsal değer içeriklerine göre dağılımları bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde; incelenen 8-10 yaş çocuklarına yönelik çocuk kitaplarında toplamda 96 toplumsal değer içeriğinin bulunduğu görülmektedir. İçeriklerin %66’sında doğayı sevme, %19’unda kurallara uyma, %9’unda vatanseverlik ve %6’sında da barış içeriklerine yer verildiği görülmektedir.

#### **4. SONUÇ VE TARTIŞMA**

Bu araştırmada 8-10 yaş çocuklarına yönelik çocuk kitaplarının içerdiği değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda incelenen çocuk kitaplarının yaş gruplarına göre birbirine yakın dağılıma sahip oldukları ve 9 yaş grubuna ait çocuk kitaplarının diğerlerine oranla, daha fazla bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 1).

İncelenen kitapların büyük çoğunluğunun Gönül, Timaş, Can Çocuk, Gün Işığı ve Altın Kitaplar yayınevlerine ait olduğu görülmektedir (Tablo 2). Bu yayınevlerinin 8-10 yaş arası çocuklar ve aileleri tarafından daha çok tercih edildikleri ve 2010-2014 yılları arasında daha çok kitap basan yayınevleri arasında oldukları söylenebilir. Ayrıca kitapların %30’unun 3. baskı ve üzerinde olması nedeniyle, bu kitapların çocuklar ve aileleri tarafından sevilen, beğenilen ve takip edilen kitaplar oldukları ifade edebilir. Boyutlar açısından değerlendirme yapıldığında ise; 10 farklı boyutta çocuk kitabı olduğu görülmektedir. En fazla oranla da 12.5x19.5 cm kitaplar bulunmaktadır. Çocukların değişik boyutlarda bulunan kitaplardan hoşlandıkları durumu göz önünde bulundurulduğunda, 8-10 yaş çocuk kitaplarının farklı



ölçülerde olmasının, okuyucu çocuklar için daha ilgi çekici olabileceğini düşündürmektedir. Mennanoğulları (2008) tarafından yapılan araştırmaya göre de, çocuklar farklı boyutlardaki kitapları okumaktan hoşlanmaktadır. Bu nedenle farklı boyutlarda hazırlanmış kitaplar çocukların ilgisini çekerek onları kitap okumaya istekli hale getirebilir ve 2010-2014 yılları arasında basılmış olan kitapların çocukların bu ihtiyacını karşılayabileceği söylenebilir.

İncelenen çocuk kitaplarında 1672 değer ifadesi tespit edilmiş olup, en yüksek oranla (n: 1183) kişisel özelliklere ait değerlerin yer aldığı belirlenmiştir. Yükselen (2013)'e göre; okul dönemi çocuklarında iyi ve olumlu kişilik özelliklerinin gelişimi için, bunu destekleyici kitapların kullanılması gerekmektedir. Çocuk kitaplarında oluşturulan karakterler ve özellikleri, yaş dönemlerine göre farklılık göstermektedir. Okul dönemi çocukları için hazırlanmış kitaplarda yaratılan karakterler daha çok davranış özellikleriyle ön plana çıkmalıdır. Bu dönemde bulunan çocuklar için kahramanların fiziksel özellikleri yerine kişilik özellikleri önem taşımaktadır. Çünkü bu yaş grubu çocuklar okudukları kitaplarda yer alan olay örgüsüne, karakterlerin yaşadıkları deneyimlere, sorunlar karşısında kullanılan yöntemlere ve başa çıkma yollarına daha fazla dikkat ederek kahramanlar ile özdeşim kurmaktadır (Zivtçi, 2005). İncelenen kitaplarda yer alan kişisel özelliklere ait değer içeriklerinde öğrenme, samimiyet, dürüstlük, öz eleştiri, duyarlılık ve mutluluğun daha yüksek oranda olduğu görülmektedir (Tablo 5). Işıtan ve Gönen (2006), 250 adet Türkçe basılmış yerli ve yabancı öykü kitabını, benlik kavramını destekleyip desteklemediğini belirlemek amacıyla inceledikleri araştırma sonucunda; genel konu bakımından en fazla işlenen konuların akran ve çevre ilişkileri, mutluluk ve doyum olduğu, en az ise akademik durum ve fiziksel görünüm olduğunu tespit etmişlerdir. Tosunoğlu ve Kayadibi (2006) tarafından yapılan araştırma sonucunda da 7-12 yaş arası çocuk kitaplarında eğiticilik ve öğreticiliğin ön planda tutulduğu, çoğunlukla doğruluk, iyilik ve çalışkanlık gibi temaların işlendiği ve çocuklara bu değerleri benimsetmenin hedeflendiği belirtilmiştir.

Kişiler arası değer içerikleri incelendiğinde, 393 içeriğin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişiler arası değer özelliklerinde uyum, işbirliği ve arkadaşlık gibi kavramlara daha fazla yer verilirken, sevgi ve saygı kavramlarına daha az yer verildiği görülmektedir (Tablo 6). Çocuk kitaplarında oluşturulan kahramanların kişilik özelliklerinin farklı ve çok olmasının, çocukların çıkarım yapabilme, düşünme, çok yönlü bakış açısı kazanma ve sosyalleşme becerilerinin gelişimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Uzmen ve Mağden (2002) tarafından yapılan araştırmada da, içeriğinde yardım etme ve paylaşma davranışları olan kitapların, çocukların bu davranışları göstermeleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır.

İncelenen çocuk kitaplarında 96 toplumsal değer içeriği bulunmuştur. Toplumsal değerler arasında en fazla doğayı sevmeye içeriğine yer verilirken, vatanseverlik ve barış değerlerine çok az yer verildiği görülmektedir. Gönen ve ark (2011) tarafından yapılan araştırmada da çocuk kitaplarında en az yer alan değerlerin vatanseverlik olduğu saptanmıştır. Ülkemizde bayrak sevgisi, bilinçli vatandaşlık, vatanseverlik, demokrasi, toplumsal yaşam, başkalarına saygı, birbirine değer verme ve barış gibi çok önemli olan konularda iyi özelliklere sahip-kaliteli çocuk kitaplarının hazırlanması, çocuklarda bu değerlerin oluşturulması ve pekiştirilmesi için eğitimlerinde kullanılması gerektiği düşünülmektedir.





## Kaynaklar

- Akyol, T. (2012). *Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Alpöge, G. (2003). Okul Öncesi Dönemde Çocuklara Kitap Okumanın ve Masal Anlatmanın Önemi. *Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*; 190-196.
- Baymur, F. ve Demiray K. (1961). *Çocuk Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Cates, L. A. (2008). The Kaleidoscope of Life: Story as Vital For Values Education. *Christian Perspectives in Education*: 2(1), 1-15.
- Choudhuri, I. (2005). Promoting Value Education Through Children's Literature. *Journal of Value Education*: 29-36.
- Court, D. ve Rosental, E. (2007). Values Embodied in Children's Literature Used in Early Childhood Education in Israeli State Schools. *Early Childhood Education Journal*: 34(6), 407-414.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M., ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*: 36 (160), 250-266.
- Işıtan, S., Gönen, M. (2006). Resimli Çocuk Kitaplarının Benlik Kavramıyla İlgili Konuları İçermesi Yönünden İncelenmesi. II. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 413-420.
- Karatay, H. (2011). Transfer of Values in The Turkish and Western Children's Literary Works: Character Education in Turkey. *Educational Research and Reviews*: 6(6), 472-480.
- Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri ve 1997 Yılına Kapsayan Bir Değerlendirme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mennanoğulları, B. (2008). *İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Çocuk Hikâye Kitaplarının Tipografik Özellikleri ile İlgili Görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Neuman, W. L. (2013). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Yayın Odası Yayıncılık.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Özel, A. (2002). Resimli Çocuk Kitaplarında Görsel Anlatımın Önemi. *Yaşadıkça Eğitim*: 74-75, 32-40.
- Pigozzi, M. J. (2006). A UNESCO view of global citizenship education. *Educational Review*: 58(1), 1-4.
- Purbani, W. (2009). The Role of Children's Literature in Developing Multicultural Literacy [Bildiri], International Seminar of Multiculturalism and Education: Unity and Harmony in Diversity. Yogyakarta State University, Indonesia.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem Yayıncılık.



- Şirin, M. R. (1994). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tillman, D. ve Colomina, P. Q. (2000). Living values activities for children ages 8-14. *Health Communications*.
- Tosunoğlu, M., Kayadibi, N. (2006). Türkiye’de 2000-2005 Yıllarında Devlet Tarafından Yayımlanmış Çocuk Kitaplarının Biçim ve İçerik Analizi. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 339-347.
- Tuğrul, B. ve Feyman, N. (2006). Okul öncesi Çocukları İçin Hazırlanmış Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006). (ss. 387-392). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Uzmen, S. ve Mağden, D. (2002). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Prososyal Davranışlarının Resimli Çocuk Kitapları İle Desteklenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*: 15, 193-212.
- Yalçın A. ve Aytaş G. (2008). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Yükselen, A. (2013). *Çocuk Edebiyatı*. Editör: Mübeccel Gönen. Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları. Eğiten Kitap.
- Zivtçi, F. (2005). *Türk ve Alman Çocuklarına Seslenen Kitaplardaki Yetişkin Kahramanların Karakter Çerçevesi Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.